

WORLD DRUG REPORT 2010

XVIII. NEMZETKÖZI AIDS KONFERENCIA

– UTAZÁSI BESZÁMOLÓ BÉCSBŐL

World Drug Report 2010

„Új szerek és új piacok irányába mozdult el a kábítószer-használat a világon”, áll az ENSZ szakosított szervezete, a UNODC 2010-es Éves Jelentésében. Az elsősorban a kínálat-csökkentést középpontba helyező világszervezet megállapította, hogy bár csökken az ópium előállítása Afganisztánban és a kokain-termelés az Andokban, valamint a drogfogyasztás összességében stagnáló képet mutat a fejlett világban; de a fejlődő országokban növekednek a kábítószerek okozta problémák; valamint, hogy az amfetamin típusú stimulánsokkal és a orvosi receptre is kapható szerekkel történő visszaélések száma az egész világon emelkedik.

A világon fogyasztott összes heroin jelentős része, akár 90%-a Afganisztánból származik, de a lefoglalások mindössze 2%-a történik itt, miközben Törökországban és Iránban kerül lefoglalásra az összes heroin fele. A jelentés megállapítja, hogy az Oroszországon és a Balkán útvonalon áthaladó heroin mindössze 2-4%-át foglalják le; valamint, hogy az előállított ópium jelentős része raktározásra kerül, a becslések szerint 12.000 tonna vagy a világ két és fél éves fogyasztása jelenleg is „készleten van”.

A jelentés szerint az USA kokain-piaca jelentősen csökkent az elmúlt években. A mintegy 37 milliárd dollárra „zsugorodott” észak-amerikai piacot lassan utoléri az európai piac (34 milliárd dollár), ami magával hozta az Afrikán keresztül haladó új csempészútvonalak megjelenését is.

Az amfetamin típusú stimulánsok piacán az illegális labor és a fogyasztó közötti rövidebb út miatt nehezebb az ellenőrzés, amit tovább súlyosbít, hogy az alapanyagok, prekursorok nagy része legálisan is hozzáférhető. A kémiai összetétel gyors változtatása és az innovatív terjesztés miatt a törvényhozás is gyakran késedelembe esik. 2008-ban ötödével több illegális laboratóriumot foglaltak le, olyan országban is történt lefoglalás, ahol eddig még soha, ami a stimulánsok terjedését támasztja alá.

A legnépszerűbb drog továbbra is a kannabisz, a világon 130-190 millió ember fogyasztja évente legalább egyszer, de ez a szám nem ad képet a kannabisz-függők számáról. Az európai és az észak-amerikai piacon stagnálás mutatkozik, ami szintén az átalakuló szerhasználati mintázatokat igazolja.

A jelentés kiemeli a kezelési hozzáférés területi egyenlőtlenségeit is. Megállapítja, hogy világszerte a problémás szerhasználók csak mintegy ötöde részesült kezelésbe, és kijelenti, hogy a drogproblémára adott válaszok közt a kezelésnek és nem a büntetésnek kell a középpontban állnia, az emberi jogok tiszteletben tartása mellett.

Az angol nyelvű jelentés letölthető a UNODC honlapjáról: [World Drug Report 2010](#). ■

UTAZÁSI BESZÁMOLÓ BÉCSBŐL
XVIII. Nemzetközi AIDS konferencia
2010. július 18-23.

Tarján Anna – Nemzeti Drog Fókuszpont

Immáron 18. alkalommal rendezték meg a nemzetközi AIDS konferenciát, amelyre a témában érintettek széles köre látogatott el közel 200 országból. A **Nemzetközi AIDS Társaság (International AIDS Society – IAS)** által szervezett eseményen az AIDS megelőzésével, szűrésével és kezelésével kapcsolatos legfőbb és legaktuálisabb problémák többdimenziós módon kerültek megvitatásra az egy-egy szekción közösen jelenlevő orvosok, kutatók, politikai döntéshozók és az érintettek – azaz HIV-pozitív személyek, homoszexuálisok, szexmunkások, korábbi fogvatartottak, intravénás kábítószer-fogyasztók, illetve magas HIV-fertőzöttségi mutatókkal rendelkező országokban élők részvételével. A konferencia így lehetőséget nyújtott a tudományos kutatások és az érintettek közösségei közötti új betöltésre és kölcsönös párbeszéd létesítésére, amely alapvető fontosságú volt ahhoz, hogy globális és integrált válaszok szülessenek a legfontosabb kérdéseket illetően.

A konferencia fő mottója, illetve egyben alcíme is „Rights here, right now” az emberi jogok fontosságára hívta fel a figyelmet, amely egyben utalt a HIV-vel élők jogaira, a prevencióhoz, szűrővizsgálathoz és kezeléshez való univerzális hozzáférés jogára, továbbá a HIV fertőzés veszélyének kitett rizikócsoporthoz tartozók emberi jogaira is. A kongresszus másik fő üzeneteként az univerzális hozzáférés biztosítását fogalmazták meg. Ennek alapot adott az is, hogy az ENSZ tagállamai korábban 2010-re tűzték ki azt, hogy a világon mindenki számára elérhetővé teszik a HIV-prevenció programokat, a kezelést és a gondozást. Az univerzális prevenció és kezelés finanszírozásához létrehozták a „**Globális alapot**” (**Global Fund**), amelybe a gazdasági világválság óta azonban egyre kevesebb pénz folyik be, ennek a tendenciának a megfordítása egyik legfontosabb célja volt a találkozóknak.

A konferencia Bécsben került megrendezésre, amellyel a szervezők a Nyugat Európát Kelet-Európával és Közép-Ázsiával összekötő kapcsolatra is utaltak jelképesen. Az utóbbi két régió azért is kiemelendő, mert a fertőzöttség elterjedtsége ezeken a területeken igen magas, amely elsősorban az intravénás droghasználat magas prevalenciájának, és az ezzel párhuzamosan megfigyelhető ártalomcsökkentő eszközök és szemléletmód nagyfokú hiányának illetve a nem megfelelő politikai hozzáállásnak köszönhető. Az említett térségekben fennálló helyzet miatt a konferencia egyik központi témája az intravénás szerhasználókra vonatkozó bizonyítékokon alapuló programok, azaz az ártalomcsökkentő stratégiák, illetve a droghasználók számára biztosított HIV-prevenció, kezelés és gondozás voltak.

Kapcsolódó dokumentum: Az intravénás szerhasználat tendenciái Európában (EMCDDA Kiemelt Téma 2010 – magyar nyelven)

Minden nap egy plenáris üléssel kezdődött, amely után koraestig tartó a teljesség igényét kimerítő témák és sokféle – többek között klinikai, epidemiológiai, szociális, viselkedéstudományi, politikai és jogi – szakterületet felölelő szekciók illetve műhelymunkák közül válogathattak a résztvevők.

A konferencia nyitó plenáris ülésén, az Egyesült Államok volt elnöke, Bill Clinton a legfontosabb helyen emelte ki, hogy mennyire fontos az ártalomcsökkentő programok – azaz a tűcsere szolgáltatás és a szubsztitúciós kezelés – fenntartása és a hozzáférhetőség kiszélesítése, mivel az egyik legveszélyeztetettebb rizikócsoporthoz tartozók körében, az intravénás szerhasználók körében, kulcsfontosságú a szerepük a fertőzések terjedésének csökkentésében. Ezt követően, az oroszországi ártalomcsökkentő szolgáltatások egyik úttörője számolt be arról, hogy hazájában és az őket körül vevő régióban milyen nagyfokú ellenállással, illetve negligálással lép fel a politika az ártalomcsökkentő kezdeményezésekkel szemben. Abban a régióban, ahol a HIV-fertőzöttek legnagyobb százaléka az intravénás kábítószer-használók körébe tartozik, illegális a szubsztitúciós kezelés, illetve államilag nem finanszírozott a tűcsere-szolgáltatás, továbbá orvosokat tartoztatnak le, amennyiben ezeket az ártalomcsökkentő eszközöket alkalmazzák.

Ez csak egyike volt azoknak a háttérben húzódó okoknak, amelyek miatt a Nemzetközi AIDS Társaság több szervezettel összefogva a konferencia megrendezésével párhuzamosan kibocsátotta az úgynevezett **Bécsi Nyilatkozatot (The Vienna Declaration)**, amely arra szólítja fel a politikusokat, hogy a drogpolitika szemléletmódja egészségügyi és szociális irányba mozduljon el, és ne a kriminalizációra fókuszáljon, amely az egyik legnagyobb akadály a kezeléshez való hozzáférhetőségben.

A nyitó ülést követően a kábítószer-használat és a fertőző betegségek kapcsolata és az ezzel összefüggő kérdések megtárgyalása szinte a legtöbb szekcióban helyett kapott. Az előadók szakmai háttérének, és szakterületének diverzitása miatt a problémakör legkülönbözőbb elemei kerültek megvitatásra.

Egy szekció keretében bemutatásra került, az RDS (Respondent Driven Sampling) módszer, az a kutatók által üdvözölt új mintavételi eljárás, amellyel a rejtett populáció mélyére lehet eljutni és tényleges képet nyerni arról, hogy milyen fertőzöttségi arányokkal, és milyen mértékű kockázati magatartásokkal él az adott populáció. A mintavétel folyamata a vizsgálati alanyokkal által vezérelt, azaz a mintába ők hívják be társaikat, motivációs díj ellenében. A módszer háttérében az a felismerés áll, hogy a célcsoport tagja sokkal alkalmasabb arra, hogy a rejtett populációban megtalálja és a vizsgálatba toborozza társait, mint egy utcai megkeresést végző szociális munkás, vagy egy kutató. A szekció előadói kiemelték, hogy ez nem csak prevalencia vizsgálatok során alkalmazható módszer, hanem felhasználható a tűcsere-programok, tanácsadó - és szűrőprogramok klienskörének kiszélesítéséhez is.

Kapcsolódó dokumentum: RDS – Új mintavételi eljárás a rejtett populációk körében (Nemzeti Drog Fókuszpont Hírlevél 2008/11.)

Egy diagnosztikáról szóló szekcióban bemutatásra került a szárított vérminta (Dried Blood Spot – DBS) használhatóságának vizsgálata. Argentínai kutatók összehasonlító vizsgálattal igazolták, hogy a szárított vérminta is szinte ugyanolyan megbízhatósággal alkalmazható a HIV esetében vírus elemszám mérésre, mint a hagyományosan használt vérplazma. Argentínában azért végezték el ezt a vizsgálatot, hogy azokon az elszeparált vidéki területeken is, ahol nincsenek laboratóriumok, megoldható legyen az emberek szűrése, hiszen a szárított vérminta akár 1 héttel is a vérminta levétele után még vizsgálható. Magyarországon is alkalmazzák ezt az eljárást, azonban itt az intravénás kábítószer-használók körében. Mivel az aktív intravénás szerhasználók ritkán mennek el magas-küszöbű, laboratóriummal rendelkező egészségügyi intézményekbe szűrés céljából, a problémát 2006 óta hazánkban a szárított vérminta használatával hidalják át, a klienseket ott szűrik meg helyben, ahol tűcsere-szolgáltatásban vagy egyéb ellátásban, kezelésben vesznek részt, és a beszárított vérmintákat ezután juttatják el laboratóriumi vizsgálatra.

Egy következő szekcióban az ártalomcsökkentő szolgáltatások adekvát megtervezéséről, azok költséghatékonyságáról hangzottak el előadások. Egy orosz előadó egy felmérés alapján, amely a HIV-prevenációs programokról alkotott percepciókat vizsgálta intravénás szerhasználók körében, mutatta be a résztvevőknek, hogy egy program megtervezése előtt mennyire fontos felmérni a földrajzi és szociális környezetet, illetve a célcsoport jellemzőit ahhoz, hogy az adott közegben például egy tűcsere-program hatékonyan működjön. Itt utalt arra, hogy figyelembe kell venni, hogy kisvárosi vagy nagyvárosi környezetben kíván-e a szolgáltató egy programot létesíteni. Kiemelte, hogy a leginkább veszélyeztetett kockázati csoportok tagjai sokkal nyitottabbak és befogadóbbak egy egyénre szabott, személyes konzultáció/tanácsadás során, mintha azt csoportosan végeznék.

Ugyanebben a szekcióban bemutatásra került egy ausztrál vizsgálat alapján a tűcsere-programok költséghatékonysága is. Egy a nemzeti adatokból matematikailag felállított HIV/HCV járvány modell alapján mutattak be a kutatók azt, hogy minden tűcsere-programba befektetett dollár tíz év alatt négyszeresen térül meg a közegészségügyi ellátás számára, úgy, hogy csak a közvetlen kiadásokat vették számításba. A két járványt szétválasztva, a tűcsere-programok költséghatékonysága jóval magasabb volt a HCV-vel kapcsolatos eredmények elemzése során.

Kapcsolódó dokumentum: Kábítószer-fogyasztással összefüggő hepatitis C fertőzések antivirális kezelésének költségei – Előadás (Nemzeti Drog Fókuszpont „Ártalomcsökkentés” szakmai találkozó)

Egy műhelymunka keretében egy amerikai szakértő azt mutatatta be, hogy az amfetamin-használat a bevitel módjától függetlenül, milyen kockázatokat rejt magában a HIV vírus akvirálása szempontjából. Itt nem elsősorban az intravénás-szerhasználatról volt szó, hanem az amfetamin által okozott, megnövekedett kockázatú szexuális magatartásokról. Arra hívta fel az ártalomcsökkentéssel, tanácsadással foglalkozó szervezetek figyelmét, hogy az amfetamin-használók körében ezt az elemet is bele kell építeni a konzultációba, hiszen míg a heroin csökkenti a szexuális együttlét iránti vágyat, addig az amfetamin növeli azt és egyben további gátlásoldó hatása is van. A szexuális kockázati magatartásokhoz kapcsolódóan emellett az előadó utalt arra is, hogy mindezek mellett a tanácsadásnál figyelembe kell venni azt is, ha a kliens egyszerre több kockázati csoportba is tartozik, például homoszexuális vagy szexmunkás is a szerhasználat mellett.

Az egyik legelismertebb egészségügyi lap a brit **Lancet**, egy különszámot jelentetett meg a konferencia alkalmából a HIV és az kábítószer-használat témájában. Egy szekció keretén belül számos cikk feldolgozása által mutatta be 7 előadó a világon végzett kutatásokból származó összesített eredményeket, amelyek a különszámban is olvashatóak. Az egyik előadó azt hangsúlyozta, hogy már elég kutatás készült a témában, most már itt az ideje az eredmények gyakorlatba ültetésének. A legtöbb előadó hangsúlyozta azt, hogy a szerhasználók körében a leghatásosabb ellenszere a HIV járvány terjedésének a szubsztitúciós kezelés, a tűcsere-szolgáltatás és az antiretrovirális kezelés együttes hozzáférhetőségének biztosítása. Ezen programok hatékonyságát és a lefedettségét együttesen kell fejleszteni, akkor érhetőek el látványos eredmények. Továbbá kiemelésre került, hogy ezek biztosítását nem közösségi szinten vagy egyénileg kell megoldani, hanem a felelősség kérdését a politikai döntéshozók szintjére kell emelni.

A konferencián sok szekcióban helyett kapott a börtönbeli fogvatartottak körében végezhető prevenció és ártalomcsökkentő programok alapvető szerepe a HIV/HCV fertőzöttség csökkentése szempontjából. Köztudott, hogy ezen zárt közösségek körében az általános népességhez képest jóval magasabb fertőzöttségi arányokat mérnek, mindemellett a legfontosabb kockázati magatartások – mint a kockázatos szexuális magatartás, a tetoválás és az intravénás szerhasználat jelen vannak a börtönfalak mögött is. Bemutatásra került a spanyol büntetés-végrehajtási intézetekben alkalmazott példaértékű HIV/HCV prevenció és ártalomcsökkentő programok sora, amelynek eredményei számszerűen mérhetőek a fogvatartottak körében megfigyelt HIV/HCV fertőzöttségi arányok csökkenésében. A szekcióban részt vevő előadók kiemelték, hogy börtönbeli helyzetet nem lehet a társadalom szeparált részeként kezelni, hiszen a fogvatartottak szabadulásukat követően oda térnek vissza. Az egyik szakértő kezdeményezte egy „Bevált gyakorlatok” portál létrehozását, ahol a spanyolországi programhoz hasonló esettanulmányok lennének elérhetőek a szakértők számára. Illetve több előadó is hangsúlyozta azt, hogy a börtönbeli ártalomcsökkentő programok tényleges beindításához, költséghatékonysági kutatások szükségesek, illetve a politikai döntéshozók és a büntetés-végrehajtás vezetősége számára fel kell mutatni azokat a finansiális és biztonsági előnyöket, amelyek ilyen programok bevezetéséből származnának.

Kapcsolódó dokumentum: Hepatitis- és HIV-markerek vizsgálata magyarországi börtönökben - Cikkajánló (Nemzeti Drog Fókuszpont Hírlevél 2009/8.)

A konferenciáról részletesebben a <http://www.aids2010.org> oldalon olvashat.

Tények és számok a kábítószer-fogyasztással összefüggő fertőző betegségekről a **Drog Fókuszpont honlapján**.

A kiemelt szekciók előadásairól bővebb információt és kapcsolódó szakmai anyagokat a Nemzeti Drog Fókuszpont koordinátorától, Tarján Annától kérhet a tarjan.anna@oek.antsz.hu címen. ■